

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Maastricht, oktober '24

Onze beleidskaders

Het beleidskader Perspectief voor het Landelijk gebied voor de Statenperiode 2023-2027 is op 24 mei 2024 door Provinciale Staten vastgesteld. Hieronder vallen met name de volgende programma's en kaders:

Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied

Provinciale omgevingsvisie
Provinciale omgevingsverordening
Provinciaal Waterprogramma 2022-2027
Natuurprogramma 2023-2030

Limburgse aanpak bossen
Plan van aanpak invasieve exoten

Limburgse aanpak stikstofreductie en natuurverbetering
Nota Landschap verbindt Limburg

Van beleidskaders naar uitvoering

Waar de nieuwe koers van de rijksoverheid misschien wel het meest voelbaar zal zijn, is bij het perspectief dat gecreëerd zal moeten worden voor het landelijk gebied. Nog onduidelijk is hoe de nieuwe regering de transitie van het landelijk gebied wil faciliteren en welke consequenties dit heeft voor de ambitie om doelen en opgaven gebiedsgericht met onze partners uit te werken tot concrete maatregelen. Waar in deze begroting gesproken wordt over het LPLG (Limburgs Programma Landelijk Gebied), wordt dan ook bedoeld op het LPLG of een nieuw construct dat past bij de nieuwe koers van het kabinet. Het is van belang dat het Rijk ons passende randvoorwaarden in de vorm van langjarige middelen en instrumenten beschikbaar stelt en generieke maatregelen neemt. Wij gaan onverminderd door met het uitvoering geven aan de opgaven met de beschikbare (rijks)middelen. Om beleid en praktijk bij elkaar te brengen is tegelijkertijd inzicht nodig in wat er op het erf en in de gebieden speelt. De ontwikkeling van het landelijk gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, Provincie en regionale partners.

Tegelijkertijd worden er ook al in 2024 concrete stappen gezet zoals de omvorming van 100 hectare naar natuur en zal er volgens planning daarnaast 108 hectare provinciaal bezit als natuur worden ingericht. Dit ter completering van het Natuurnetwerk Limburg NNL (natuurpact 2013), waarbij in 2027 1.270 ha natuur is ingericht en voor 990 ha nog functieverandering nodig is. Daarnaast geven wij reeds uitvoering aan diverse specifieke rijksuitkeringen (SPUK's), waaronder de Quick Wins 2022, Maatregel Gerichte Aankoop (MGA) en ondersteuning van de Rijksaanpak rondom Piekbelasting. Vanaf mei 2024 is de methode Natuurvriendelijk isoleren geïntroduceerd bij gemeenten en wordt een subsidieregeling in het derde kwartaal van 2024 opengesteld. De aanpak invasieve exoten is geëvalueerd en aangeboden aan PS. Er is overleg geweest met jagers, faunabeheereenheid en gemeenten inzake het voorkomen van overlast van wilde zwijnen. Beheerplannen N2000 gebieden worden via reguliere cyclus geactualiseerd, voor de stikstofgevoelige gebieden worden voor 1 september de eerste cycli van natuurdoelanalyses afgerond en het LEADER programma is opgesteld voor de periode tot en met 2027. Met het Masterplan bodemkwaliteit en het bijbehorende uitvoeringsplan wordt er samen met gemeenten, waterschap en Afvalsamenwerking Limburg samen geïnvesteerd in het verbeteren van de Limburgse bodem.

Deze voortgangsrapportage laat zien dat wij met onze beoogde resultaten en planning op koers liggen. Onze indicatoren Kwaliteit en Tijd staan op groen. Onze financiële realisatie blijft op onderdelen achter. Daarom sturen wij onze begroting deels bij in het kader van een realistische begroting. Ook intensiveren

wij ons beleid, in lijn met de kaders, rondom water en bodem door middelen beschikbaar te stellen voor uitvoering van het plan bodemvitaliteit.

Wat willen we bereiken?

1.1. Natuur en landschap

Ten aanzien van Natuur en Landschap streven wij deze statenperiode de volgende doelstellingen na:

- wij hebben de kwaliteit van het Limburgse landschap versterkt, en daarmee ook de leefbaarheid van het landelijk gebied zowel voor de mens als de natuur;
- in 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van biotopen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd;
- in 2027 is uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd.

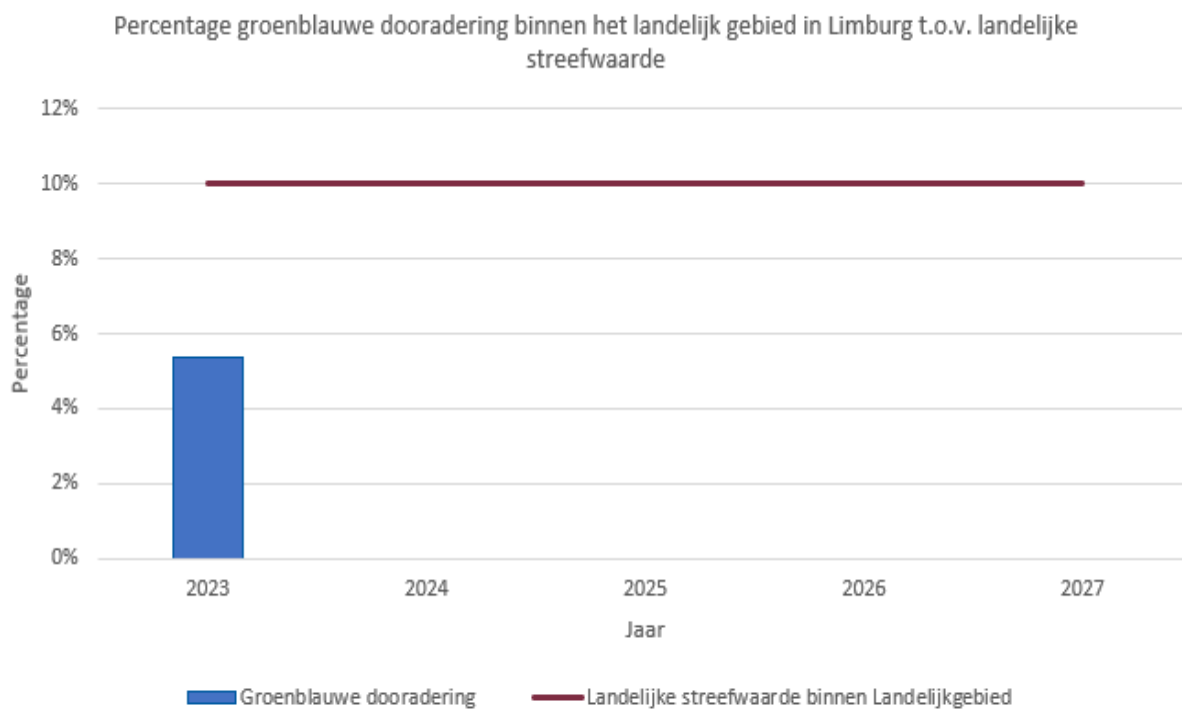
Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren die reeds beschikbaar zijn, zijn hieronder gepresenteerd.

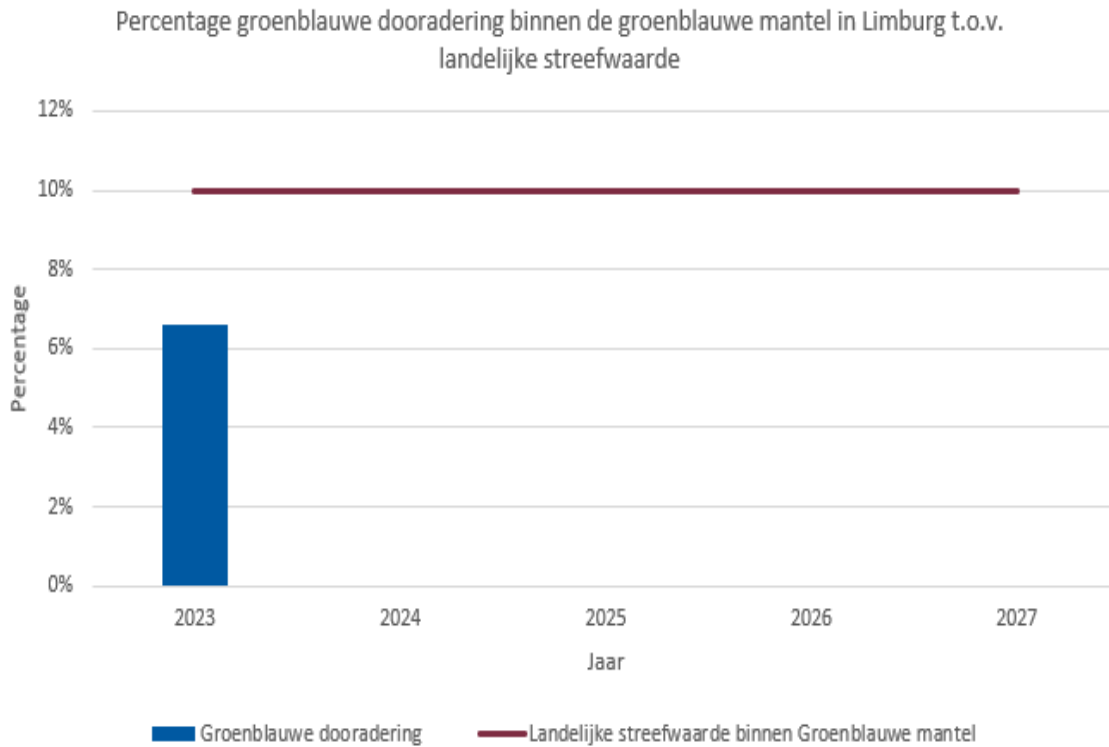
Indicatoren bij 'we hebben de kwaliteit van het Limburgse landschap versterkt, en daarmee ook de leefbaarheid van het landelijk gebied zowel voor de mens als de natuur'

Indicator D_3a: Percentage groenblauwe dooradering binnen het landelijk gebied in Limburg t.o.v. landelijke streefwaarde.

Bron: Data beleidscluster

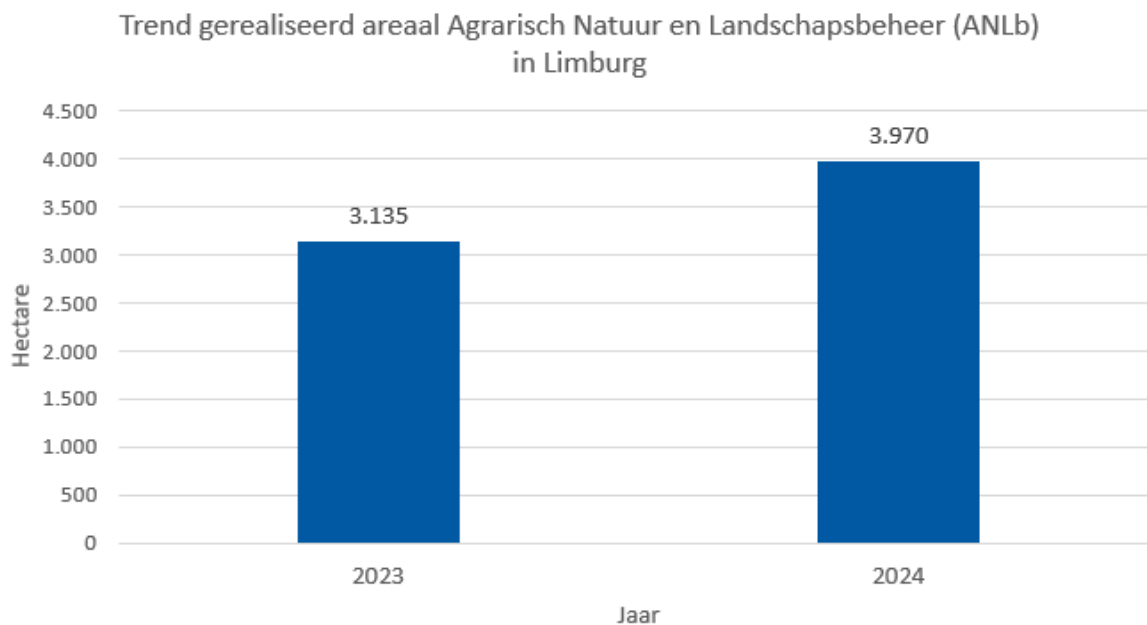

Indicator D_3b: Percentage groenblauwe dooradering binnen de groenblauwe mantel in Limburg t.o.v. landelijke streefwaarde.
Bron: Data beleidscluster

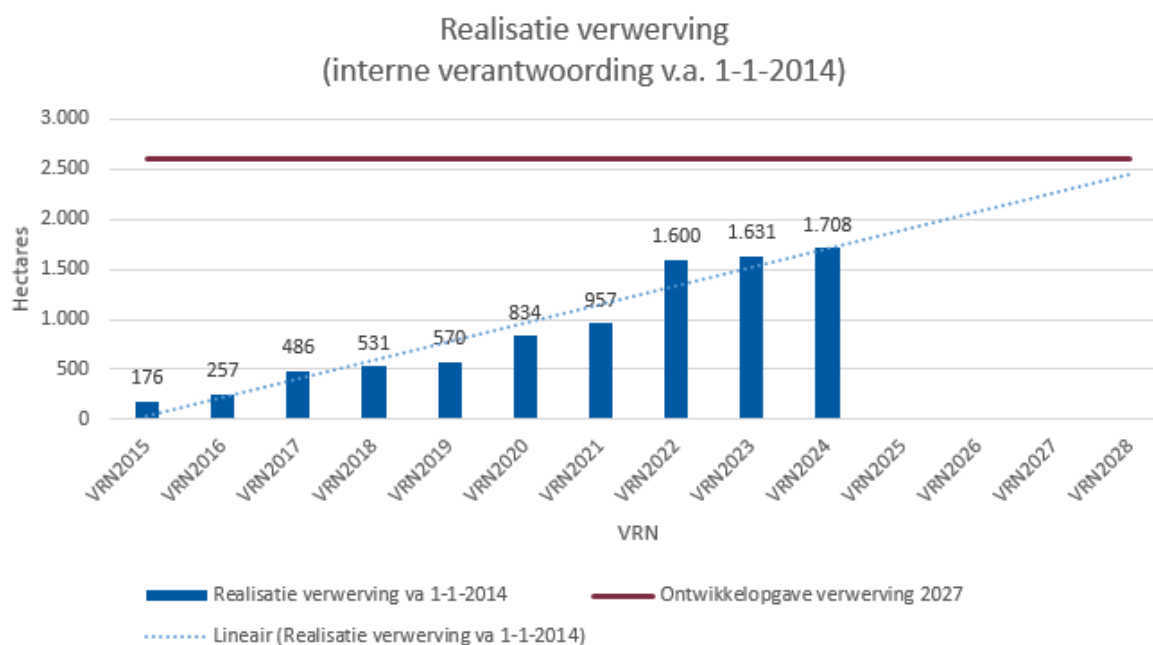

Indicatoren bij 'In 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van biotopen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd'

Indicator D_1aa: Trend van het gerealiseerde areaal ANLb in Limburg tussen 2023 en 2027.
Bron: Data beleidscluster

Indicator D_1ac: Realisatie vererving ontwikkelopgave
Bron: Data beleidscluster

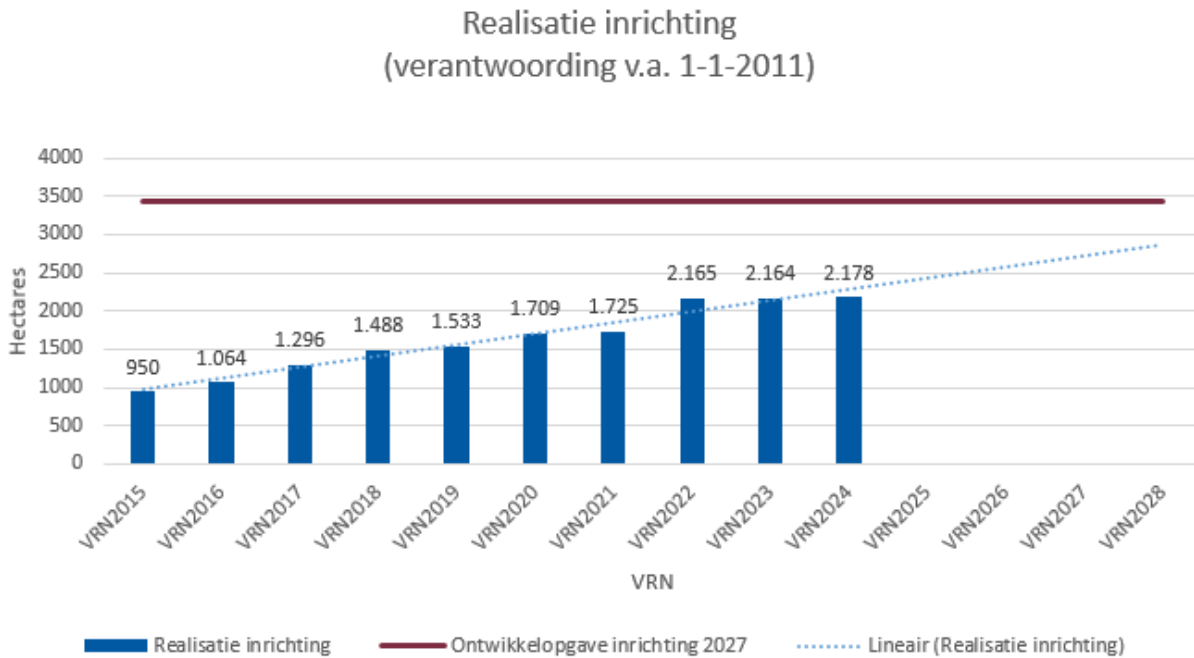

De grote groei in VRN 2022 betreft vooral een administratief effect door het moment van inboeken van een aantal in de loop van voorgaande jaren gerealiseerde projecten.

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Indicator D_1ad: Realisatie inrichting ontwikkelopgave

Bron: Data beleidscluster

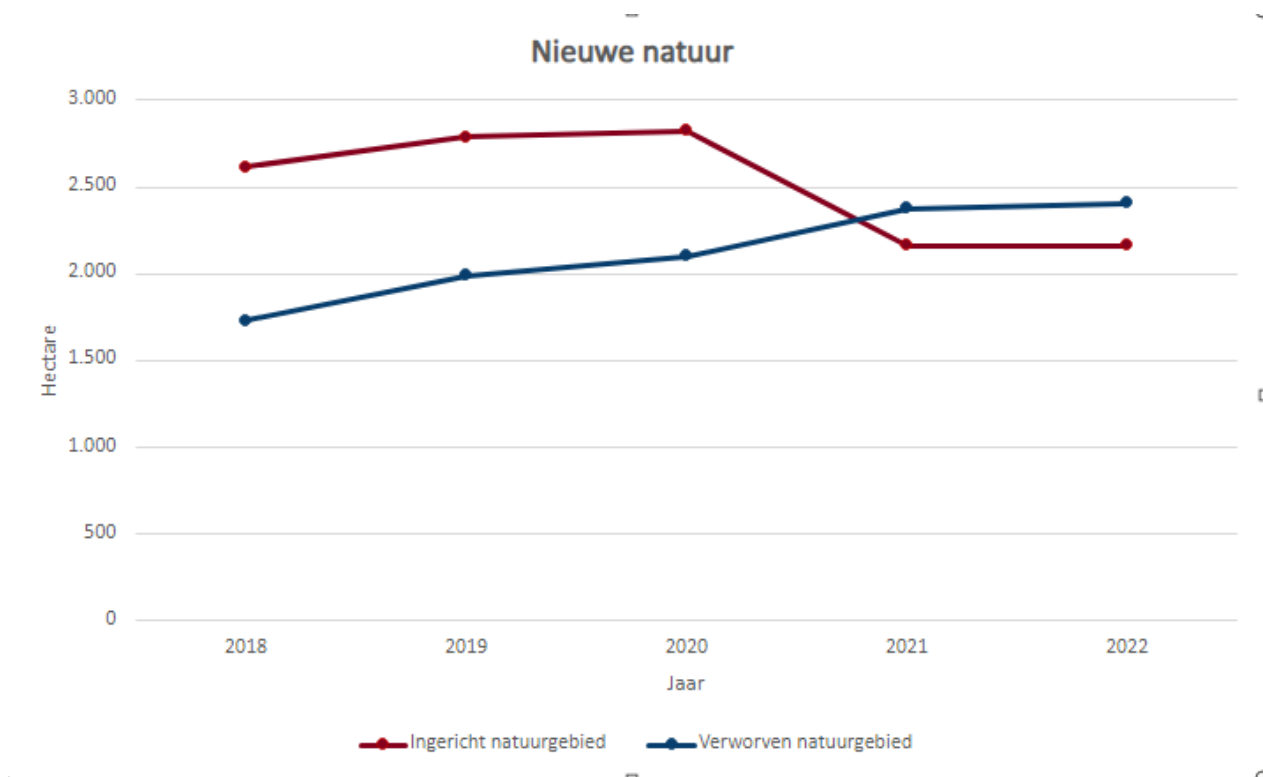

Een omissie in de oorspronkelijke cijfers VRN 2017 t/m 2020 (van 1081 ha die al voor 2010 als natuurgebied was ingericht) is in dit overzicht gecorrigeerd.

Indicator R_1a_1b: Areaal nieuw ingerichte natuur (BBV)

Bron: Data beleidscluster

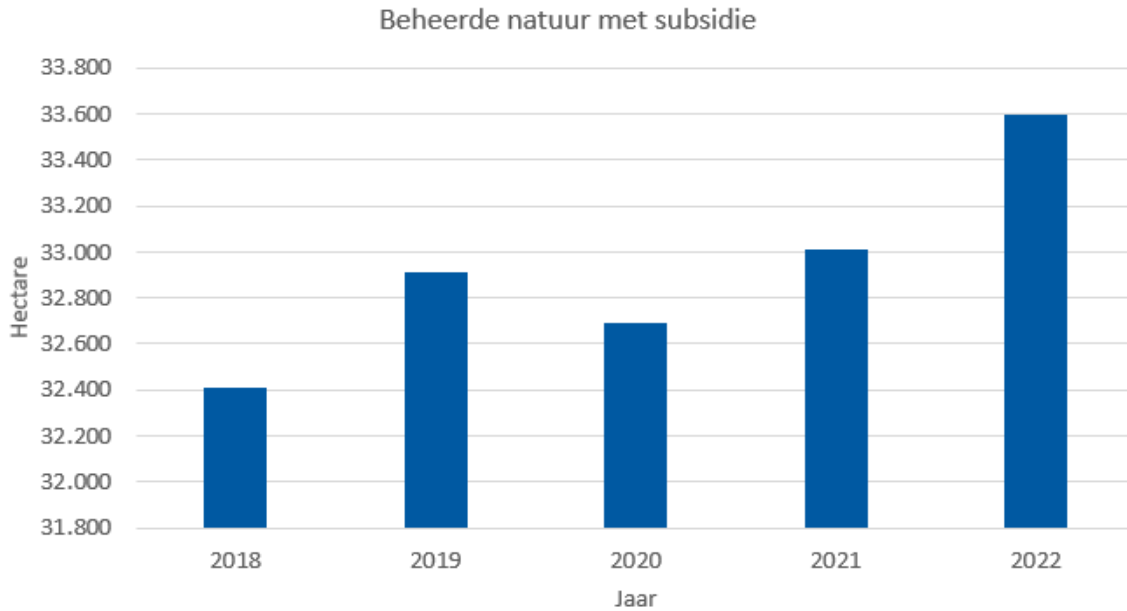
Sinds het begrotingsjaar 2018 is de Provincie verplicht BBV-indicatoren te publiceren. De beleidsindicatoren zijn in overleg met het IPO vastgesteld in 2017. De onderstaande indicator is een dergelijke BBV indicator en is dan ook niet direct gerelateerd aan het wel of niet behalen van de in het beleidskader opgenomen doelstellingen.

Indicator R_3a: Percentage van het oppervlakte Limburgs gebied onder gesubsidieerd natuurbeheer (BBV)

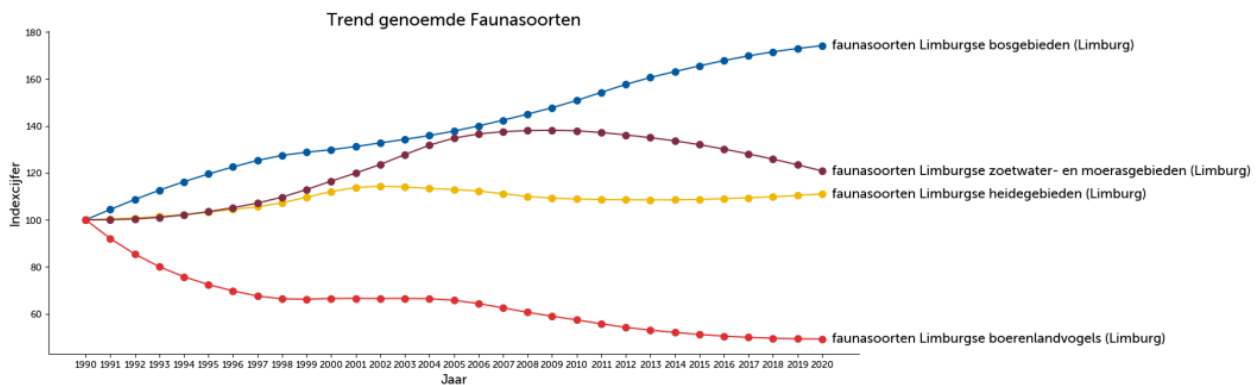
Bron: Data beleidscluster

De onderstaande indicator is een BBV indicator en is dan ook niet direct gerelateerd aan het wel of niet behalen van de in het beleidskader opgenomen doelstellingen.

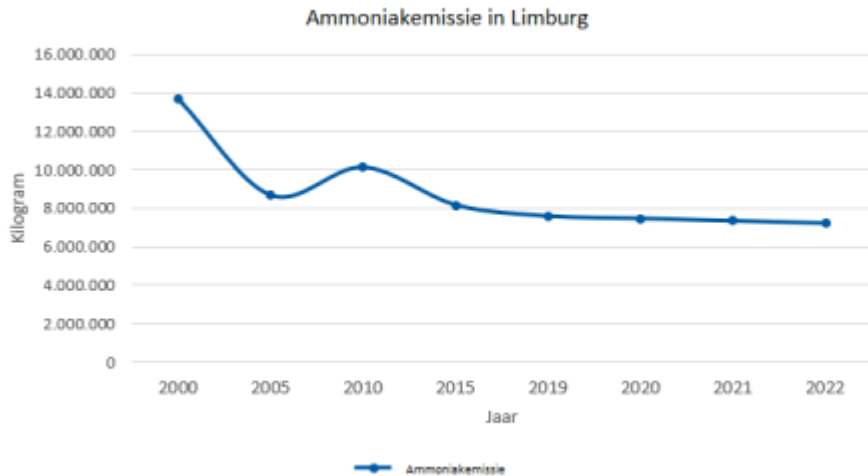
*Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied.
Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap*

Indicator D_1bb: Trends van het voorkomen van diersoorten in Limburg.
Bron: CBS

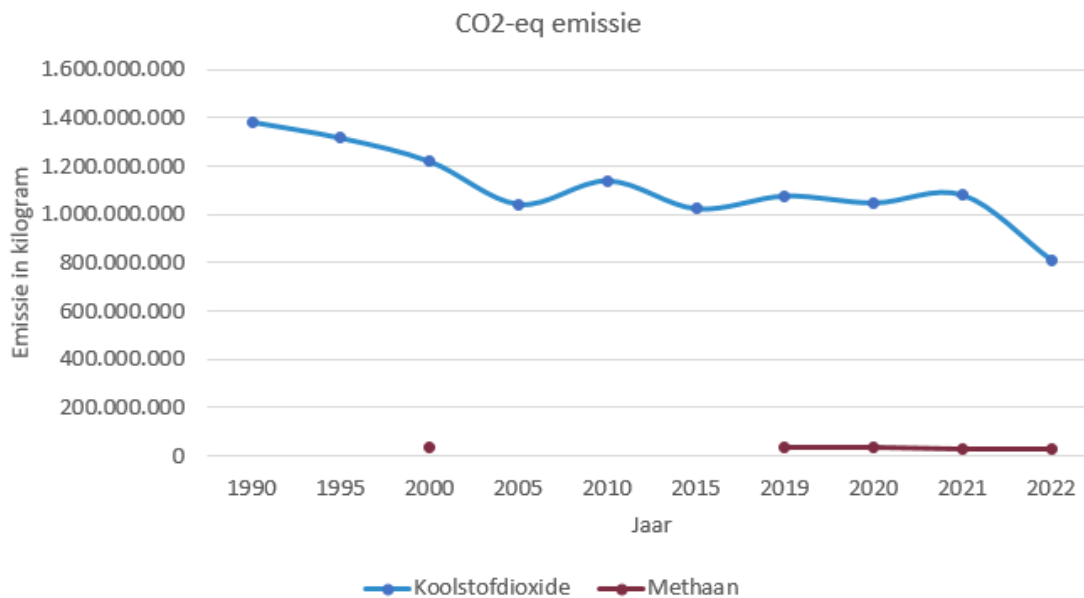
Indicatoren bij 'n 2027 is uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd'

Indicator D_2a: De daling van de ammoniakemissie in Limburg door de landbouw, afgezet tegen de reductieopgave van 3Kton tussen 2018 en 2030.
Bron: Rijksoverheid (Emissieregistratie.nl)

Indicator D_2b: De daling van de CO₂-eq emissie, afgezet tegen de reductieopgave van 0,3 Mton tussen 2018 en 2030.

Bron: Rijksoverheid (Emissieregistratie.nl)

In de CO₂ lijn zit een hele scherpe knik, die alleen verklaard kan worden als ook de tuinderskassen meetellen. Een verklaring hiervoor zouden de hoge gasprijzen door de oorlog in Oekraïne kunnen zijn. Daarnaast hoort deze sector niet binnen veeteelt en akkerbouw. Hierdoor is deze data niet volledig voor deze doelstelling geschikt.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.1. Natuur, biodiversiteit en fauna

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Omschrijving

Wij willen de biodiversiteit in Limburg in stand houden en waar mogelijk versterken. Vanuit onze wettelijke taken en gemaakte afspraken, zetten wij in op behoud en herstel van habitattypen en leefgebieden van planten en dieren. Om dit te bereiken realiseren en beheren wij een robuust Natuurnetwerk Limburg (NNL) van goede kwaliteit. Wij versterken het beheer van de Limburgse natuurgebieden kwalitatief en kwantitatief en wij verlenen subsidies die nodig zijn voor afwaardering, inrichting, natuurherstel Natura 2000 en (agrarisch) natuurbeheer.

Wij stellen natuurdoelanalyses op. Wij voeren onderzoeken uit om aanvullend benodigde maatregelen in beeld te brengen. Wij concretiseren VHR-doelen buiten N2000 gebieden en inventariseren ecologische verbindingzones. Wij ondersteunen initiatieven die bijdragen aan VHR doelbereik en vergroting van het areaal en revitalisering van de Limburgse bossen. Wij ondersteunen bedreigde diersoorten actief en passief en zorgen voor behoud van beschermde natuurwaarden. Er worden subsidies en opdrachten verleend.

Als bevoegd gezag, op grond van de Omgevingswet, verlenen wij ontheffingen en vergunningen, monitoren wij, houden wij toezicht en handhaven wij. Wij ontwikkelen instrumenten die adequate uitvoering mogelijk maken.

Het goed samenleven van mens en natuur verbeteren wij door versterking van het faunabeheer. Wij verlenen subsidies en opdrachten voor preventieve maatregelen om schade te voorkomen en voor het verwijderen van exoten.

Wij verbeteren het inzicht in de staat van instandhouding van de natuur zodat middelen effectief kunnen worden ingezet (natuurmonitoring).

Om te komen tot een natuurinclusieve samenleving leggen wij verbindingen met de aanpak van maatschappelijke opgaven, waaronder de natuurinclusieve isolatie van gebouwen met het oog op vleermuizen en vogels, zodat van hieruit ook wordt bijgedragen aan de realisatie van natuurdoelen. Zo stimuleren wij meervoudig doelbereik van de financiële middelen (landelijke SPUK-regeling) die voor deze opgaven beschikbaar zijn. Kansen dienen zich aan op het gebied van leefbaarheid (leefbaarheidsfonds), klimaat en energie (pré-soortenmanagementplannen genoemd in het coalitieakkoord 'Elke Limburger telt'), de woonopgave, natuurinclusieve landbouw, landschapontwikkeling en het LPLG (transitiefonds).

Rol Provincie: *bevoegd gezag, subsidiënt, partner, toetsers, procesmanager, ondersteuner*

Kwaliteit

Limburg beschikt over een rijke natuur. In 2027 is het natuurnetwerk gerealiseerd en dit wordt goed beheerd. Het netwerk biedt daarmee leefgebied aan gezonde populaties van dier- en plantensoorten. Door groenblauwe dooradering en agrarisch natuurbeheer leven er populaties en soorten die aan het agrarisch cultuurlandschap zijn verbonden. Het gebruik van de leefomgeving is dusdanig dat ook algemeen voorkomende soorten het goed doen. De natuur is voor iedereen goed beleefbaar. Het bosareaal is toegenomen. Limburgers houden rekening met de natuur en leven de natuurwetgeving na. Dierpopulaties zijn in evenwicht met de omgeving en veroorzaken geen onaanvaardbare schade aan andere belangen. Invasieve soorten bedreigen de Limburgse biodiversiteit niet.

Wij voeren het actieve soortenbeschermingsbeleid uit en stellen hiervoor een subsidieregeling op en verlenen opdrachten. Als onderdeel van dit beleid zijn wij in Q2 in overleg getreden met Brussel inzake de aanpak en status voor de korenwolf. Inmiddels is in mei de methode Natuurvriendelijk isoleren geïntroduceerd bij gemeenten en wordt een subsidieregeling in Q3 2024 opengesteld. De aanpak invasieve exoten is geëvalueerd en aangeboden aan PS. Er is overleg geweest met jagers,

faunabeheereenheid en gemeenten inzake het voorkomen van overlast van wilde zwijnen. Beheerplannen N2000 gebieden worden via reguliere cyclus geactualiseerd en voor de stikstofgevoelige gebieden worden voor 1 september de eerste cycli van natuurdoelanalyses afgerond.

De Europese Natuurherstelverordening is aangenomen in juni 2024 en wij zullen de impact hiervan in tweede helft van 2024 bezien. Dit geldt ook voor de gevolgen van de doorwerking van het Hoofdlijnenakkoord in een regeerakkoord. In de tweede helft van 2024 werken wij ook aan de voorbereiding van de besteding van de door PS beschikbaar gestelde extra middelen (2 mln.) voor Natuur en Landschap.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In september worden de eerste cycli natuurdoelanalyses afgerond.
In Q3 wordt de subsidieregeling natuurvriendelijk isoleren opengesteld.
In Q4 wordt de subsidieregeling actieve soortenbescherming opengesteld.
De openstaande subsidieregeling faunabeheer ten behoeve van schadepreventie wordt geëvalueerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product natuur, biodiversiteit en fauna wordt de begroting via deze najaarsnota als volgt bijgesteld:

De lasten worden verlaagd met € 1,61 mln. :

- fasering SPUK L16 Natuur boscompensatie, door prioritering in de uitvoering € 1,72 mln.;
- fasering Natuur inclusief na-isoleren € 0,61 mln. Hier worden eerst de beschikbare SPUK C117 versnelling aanpak natuurinclusief isoleren middelen ingezet;
- fasering monitoringsprogramma wilde zwijnen 2024-2025 € 0,06 mln., betreft subsidie voor 2 begrotingsjaren met dekking vanuit budget 2024;
- inbreng personele begroting 2024 € 2,94 mln.;
- laatste termijn (van 25) groenfonds convenantlening € 0,38 mln. was niet meer begroot;
- faunaschade 2023 aanvulling wegens hogere schadeclaims € 0,68 mln.

SPUK middelen worden budgettair neutraal (zowel voor de last, als voor de baat), opgenomen in de begroting.

De baten worden verlaagd met € 1,72 mln.:

- fasering dekking SPUK L16 Natuur boscompensatie € 1,72 mln.

Geld (indicator)

Samenvatting

Wij continueren onze inzet om het natuurnetwerk uit te breiden, in te richten en te beheren en daar waar nodig maatregelen voor natuurherstel Natura 2000 uit te voeren. Wij actualiseren de Natura 2000 beheerplannen en als onderdeel daarvan worden de eerste cycli natuurdoelanalyses afgerond. Voor actieve soortenbescherming, natuurvriendelijk isoleren en faunabeheer worden subsidieregelingen opgesteld en opdrachten verleend.

1.1.2. Limburgs programma Landelijk Gebied

Omschrijving

Wij zetten in op een toekomstbestendig landelijk gebied waarmee wij de balans willen herstellen tussen de draagkracht van de natuur, bodem en water enerzijds en het economisch gebruik ervan anderzijds. In juni 2023 hebben wij een concept van het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) vastgesteld. Hierin zijn de doelen en opgaven voor het landelijk gebied gebiedsgericht met onze partners uitgewerkt tot maatregelen. Het Rijk dient generieke maatregelen te treffen. Voor de uitvoering van de gebiedsgerichte opgaven dient zij de randvoorwaarden in de vorm van langjarige middelen en instrumenten beschikbaar te stellen. Zonder deze randvoorwaarden van het Rijk staat de uitvoering van de maatregelen om de doelen en opgaven in het landelijk gebied te verwezenlijken onder druk. Er is inzicht nodig in wat er op het erf en het platteland speelt. Een toekomstbestendig landelijk gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincie en regionale partners.

In 2024/2025 gaan wij het concept LPLG (waarin aangegeven is dat wij regie voeren op de gebiedsgerichte aanpak voor de 10 NPLG-doelen en de 4 toegevoegde provinciale doelen) doorontwikkelen naar een voorontwerp LPLG. Dit doen wij onder meer via een PlanMER-traject en gebaseerd op adviezen van onder andere de Ecologische Autoriteit. Daarnaast gaan wij ook buiten (gebiedsgericht) aan de slag. Door middel van uitvoering van maatregelpakketten, het stimuleren van de aanpak piekbelasting en de inzet van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid gaan wij aan de slag met de verduurzaming van de landbouw en een extra impuls op natuur- en waterherstel. Dit alles met het voorbehoud dat wij de komende maanden vanuit het Rijk meer duidelijkheid verwachten te krijgen over mogelijke koerswijzigingen. Daarbij behoort ook het verkrijgen van nieuwe termijnen en duidelijkheid over beschikbare middelen.

Dit is aanvulling op alles wat wij regulier al doen en voortzetten met reeds gecommitteerde middelen, zoals de uitvoering van het Natuurprogramma, waaronder de realisatie van het natuurnetwerk in Limburg (de Ontwikkelopgave), het Landschapsprogramma en het Programma Water. Op onderdelen heeft in 2024 veel voorbereidend werk plaatsgevonden waardoor daadwerkelijke uitputting van middelen in 2025 zal plaatsvinden.

Deze activiteiten richten zich op de realisatie van opgaves in het landelijk gebied. Het gaat dan om natuurherstelmaatregelen (zowel uitbreiding van hectares als ook kwalitatieve maatregelen in de vorm van

inrichting en (cyclisch) beheer en uitvoering van de bossenstrategie), het herstel van het hydrologische systeem om te kunnen voldoen aan KRW-normen en het terugdringen van stikstof-uitstoot ten behoeve van natuur. Ter uitvoering van de natuurherstelmaatregelen vertalen wij de uitkomsten van de opgestelde Natuurdoelanalyses in concrete maatregelen om hiermee middelen vanuit het Rijk te ontvangen en vervolgens de uitvoering hiervan te organiseren.

Dit alles in samenspraak en samenwerking met de partners in het landelijk gebied. Hierbij wordt gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak, vrijwillig en van onderop, waarbij lokaal wordt gekeken naar de (ruimtelijke) invulling. Daarbij streven wij naar ruimtelijk en financieel effectieve maatregelen met meervoudig doelbereik; middelen en ruimte zijn immers schaars.

Rol Provincie: subsidiënt, partner, toetser, procesmanager

Kwaliteit

Via het Limburgs Programma Landelijk Gebied wordt in 2024 naar verwachting 100 hectare omgevormd naar natuur en zal er volgens planning daarnaast 108 hectare provinciaal bezit als natuur worden ingericht. Dit ter completering van het Natuurnetwerk Limburg NNL (natuurpact 2013), waarbij in 2027 1.270 ha natuur is ingericht en voor 990 ha nog functieverandering nodig is.

Daarnaast geven wij reeds uitvoering aan diverse SPUK's, waaronder de Quick Wins 2022, Maatregel Gerichte Aankoop (MGA) en ondersteuning van de Rijksaanpak rondom Piekbelasting.

Ook wordt de uitvoering van de zogenaamde maatregelpakketten (wanneer deze door het Rijk zijn goedgekeurd en voor financiering in aanmerking komen) opgestart, onder andere door het verlenen van subsidie. Daarnaast worden diverse aanvragen voor rijksmiddelen voorbereid, waaronder een aanvraag voor de tweede SPUK-programma Natuur, de Maatregel Gerichte bedrijfsbeëindiging (MGB) en de Regeling provinciale maatregelen PAS-melders (RpmP).

Door te optimistische begroting en capacitaire beperking zijn niet alle resultaten behaald. Als beheersmaatregelen gaan we sturen op scherper begroten en capaciteit werven door externe inhuur.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De genoemde resultaten zijn gedeeltelijk behaald. De planning wordt aangescherpt.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Limburgs programma Landelijk Gebied wordt de begroting via deze najaarsnota als volgt bijgesteld:

De lasten worden per saldo verlaagd met € 21,30 mln.:

- fasering SPUK L25 transitie landelijk gebied, door optimistische begroting en prioritering in de uitvoering € 8,90 mln.;
- fasering SPUK L7 Propositie Heuvelland, door optimistische begroting en prioritering in uitvoering € 5,89 mln.;
- fasering budget N2000 beheerplannen uitvoering maatregelen t.b.v. met ingang van 1-1-2025 opengestelde subsidie regeling € 12,00 mln.;
- fasering cofinanciering GLB/NSP samenwerking integrale gebiedsontwikkeling € 0,05 mln., de subsidieregeling wordt eind 2024 opgesteld en leidt in 2024 niet tot uitgaven;
- fasering SPUK L16 Natuur onderzoeksprogramma, door prioritering in uitvoering € 0,75 mln.;
- inzet SPUK L34 Regeling Provinciale Maatregelen Landelijk gebied (RPML) voor indirecte uitvoeringskosten 2024 € 2,63 mln.;
- inzet SPUK L8 MGA piekbelasters sloopkosten en aankoop/verkoop percelen € 0,35 mln.

SPUK middelen worden budgettair neutraal (zowel voor de last, als voor de baat), opgenomen in de begroting.

De baten worden per saldo verlaagd met € 6,78 mln.:

- fasering dekking SPUK L25 transitie landelijk gebied, door optimistische begroting en prioritering in uitvoering € 8,90 mln.;
- fasering dekking SPUK L7 Propositie Heuvelland, door optimistische begroting en prioritering in uitvoering € 3,43 mln.;
- dekking SPUK L16 Natuur voor onderzoeksprogramma en subsidies € 2,56 mln.;
- dekking inzet SPUK L34 RPML voor indirecte uitvoeringskosten 2024 € 2,63 mln.;
- dekking SPUK L8 MGA piekbelasters voor aanwending € 0,35 mln.

Toevoeging reserve € 2,38 mln.:

- toevoeging reserve N2000 voor fasering provinciale cofinanciering Propositie Heuvelland € 2,38 mln.

Geld (indicator)

Samenvatting

In 2024 wordt via het Limburgs Programma Landelijk Gebied naar verwachting 100 hectare omgevormd naar natuur en zal er volgens planning daarnaast 108 hectare provinciaal bezit als natuur worden ingericht. Daarnaast heeft in diverse beschikbare SPUK's veel voorbereidend werk plaatsgevonden waardoor daadwerkelijke uitputting van middelen in 2025 zal plaatsvinden.

Ten aanzien van een verdere slag in verduurzaming van de landbouw en extra inzet op natuur- en waterherstel wordt komende maanden vanuit het Rijk meer duidelijkheid verwacht over mogelijke

koerswijzigingen. Daarbij behoort ook het verkrijgen van nieuwe termijnen en duidelijkheid over beschikbare middelen.

1.1.3. Landschap

Omschrijving

De kwaliteit van het landschap is voor de leefbaarheid – zowel voor de mens als voor planten en dieren – een belangrijke drager. Het Limburgse landschap is uniek voor Nederland, dat koesteren wij. Daarom zetten wij ons in – in samenhang met de andere opgaven – voor de versterking van het Limburgse landschap. Wij zien het liefst dat zoveel mogelijk mensen en organisaties hieraan bijdragen en dat zullen wij de komende jaren extra ondersteunen. Het Limburgse landschap is tenslotte van ons allemaal. Door het landschap te versterken verbeteren wij tegelijkertijd de basiskwaliteit natuur waardoor algemene soorten kunnen herstellen en behouden worden.

Wij richten ons op 5 resultaten uit het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied en daaraan gekoppeld 4 actielijnen die uitvoering gaan geven aan de verbetering van het landschap:

- Mits hiertoe voldoende middelen door het Rijk beschikbaar zijn gesteld, hebben wij in 2027 met initiatieven van onderop een betekenisvolle bijdrage geleverd aan de toename van de groenblauwe dooradering in het landelijk gebied (gbda).

Het Rijk vraagt aan de provincies om tot 2030 de helft van de restopgave (d.w.z. de helft van het gat tot 10%) te realiseren, en voor de prioritair gebieden de volledige 10% tot 2030. Wij zullen met deze ambitie aan de slag gaan, voor zover de randvoorwaarden voor realisatie ook beschikbaar zijn of worden gesteld. Meer specifiek benutten wij hiervoor het GLB-NSP en ANLb, de subsidieregeling landschapselementen en voedselbossen, de propositie Heuvelland en de rijksmiddelen die beschikbaar komen. Wij zullen de gbda realisatie zoveel mogelijk combineren met andere opgaven (doelstapeling).

- Door de uitvoering van onder meer LPLG, WRL en het Hoogwaterveiligheidsprogramma Maasvallei is de kwaliteit van het landschap verbeterd.

De genoemde programma's veranderen het landschap, wij zullen vanaf het begin van deze programma's heldere afspraken maken over de gewenste kwaliteit van het landschap als uitkomst, en dit gedurende elke planfase inclusief uitvoering en beheer monitoren. Hierbij zullen wij gebruik maken van de methodiek van de Kwaliteits-estafette.

- In 2027 is het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg doorontwikkeld tot een centrale speler in de ondersteuning van vrijwillige landschapsinitiatieven. Tevens is het aantal inwoners (vrijwilligers, agrariërs, etc.) dat betrokken is bij beheer, onderhoud en kennisdeling over het landschap substantieel vergroot. Het Limburgs Landschap faciliteert het Steunpunt landschapsbeheer Limburg en heeft hiervoor een subsidie van ons ontvangen met een looptijd tot september 2025. In de tweede helft van 2024 (uiterlijk januari 2025) zal de Provincie een nieuwe afweging maken over een (structurele) provinciale bijdrage aan het landschapsbeheer inclusief het Steunpunt.

Ook ondersteunen wij initiatieven en organisaties die gericht zijn op educatie over natuur en landschap, voor zowel kinderen als voor volwassenen. Belangrijke spelers zijn de Natuur- en Milieufederatie Limburg, het Limburgs Landschap en het Natuurhistorisch Genootschap die een exploitatiesubsidie krijgen. Daarnaast is IVN-Limburg van belang daar natuureducatie voor hen een kerntaak is. Via de Nationale parken en Grensparken ondersteunen wij initiatieven die gericht zijn op educatie over natuur en landschap. IVN heeft ook bij de Nationale parken een belangrijke rol.

Vanuit het Europees programma LEADER (onderdeel van het GLB-NSP) stimuleren wij voor Zuid-Limburg en Weerterland initiatieven - van lokale gemeenschappen - die bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland en de leefomgeving. Daarbij spelen natuur, landschap en cultuurhistorie een belangrijke rol. Op 19 maart 2024 is de nieuwe LEADER regeling voor projecten voor beide gebieden

geopend. Aanvragen kunnen worden ingediend tot en met 2027, tenzij budgetten eerder uitgeput zijn. In en rond steden en dorpen zetten wij in op vergroening van de leefomgeving. Dit om hier recreatie en biodiversiteit te bevorderen en hittestress en wateroverlast te beperken. In samenwerking met gemeenten stimuleren wij initiatieven van inwoners en vrijwilligers in dit kader. Ook stimuleren wij de groene schoolpleinen. Wij zien deze vergroening als een van de maatregelen die wij financieren uit het Leefbaarheidsfonds om de leefbaarheid in wijken of kernen te bevorderen.

- De nationale Parken en (grens)parken in Limburg hebben in verbinding met hun omgeving een aantoonbare substantiële bijdrage geleverd aan de bescherming, ontwikkeling en beleving van Limburgse natuur en landschap.

De Nationale Parken de Grootte Peel/ Peelvenen, Nationaal Park de Maasduinen en Nationaal Park de Meinweg werken met de omliggende gebieden en relevante gebiedspartners aan een transitie. Het Rijk werkt, op basis van het nationale beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 aan een ondersteuningsregeling voor 2025-2030. Voor deze periode zal de Provincie voor ondersteuning in de vorm van cofinanciering gevraagd worden. Voor 2024 heeft het Rijk voor de Nationale Parken een tijdelijke regeling opengesteld. De Nationale Parken hebben de Provincie voor 2024 om financiering gevraagd. Wij beoordelen onze bijdragen aan de Nationale Parken op basis van ingediende plannen, de hoogte van de rijksbijdrage (multiplier) en de meerwaarde van plannen voor de doelen van het beleidskader landelijk gebied.

Voorts bevorderen wij de samenwerking ten behoeve van natuur, landschap en vrijetijdseconomie voor de grensoverschrijdende parken. Voor Maas-Swalm-Nette en Kempen~Broek kent onze ondersteuning een tijdspad tot en met 2026. Voor het Drielandenpark tot en met 2027 en voor het Grenzeloos Bocageland tot en met 2025.

Kwaliteit

Limburg beschikt over een rijk en afwisselend landschap. In de langjarige transitieopgave van het landelijk gebied zetten wij in op het versterken van de landschappelijke (kern)kwaliteiten via de grote programma's zoals het LPLG. Dit veelal door het stapelen van doelen. De focus ligt hierbij op behoud, bevordering, beheer en beleving van het landschap. Dit onder andere door versterking van de groenblauwe dooradering en vergroting van het bosareaal. Wij leveren maatwerk en regelingen gericht op het stimuleren van initiatieven van vrijwilligers, agrariërs en andere inwoners die gericht zijn op het onderhouden en beheren van landschap en natuur. Via ondersteuning van de grensparken en Nationale parken versterken wij de samenwerkingsprocessen gericht op versterking van de unieke kwaliteiten van de grensoverschrijdende Limburgse landschappen.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2024 staat de subsidieregeling landschapselementen en voedselbossen open, gericht op versterking van de groenblauwe dooradering. Wij ondersteunen de nieuwe periode van het EU-programma LEADER (Zuid-Limburg en Weerterland) die in 2024 is opengesteld. De transitie van het landelijk gebied is een proces dat loopt tot en met 2035. Vanuit de nationale en provinciale opgaven en tijdstermijnen rond natuur, water, landbouw en landschap worden in synergie met de grote programma's zoals het LPLG en WRL de Limburgse landschappelijke (kern)kwaliteiten versterkt.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Landschap wordt de begroting via deze najaarsnota als volgt bijgesteld:

De lasten worden saldo verlaagd met € 3,11 mln.:

- fasering restantbudgetten van de subsidieregelingen Landschapselementen en Voedselbossen, resp. € 1,47 mln. en € 0,69 mln. Eerst vindt een evaluatie van de regelingen plaats, daarna wordt bekeken hoe en waaraan de middelen worden ingezet (voedselbossen is deels SPUK L25);
- fasering cofinanciering nationaal park € 0,07 mln. Niet eerder dan 2025 wordt inzet van dit geld verwacht;
- fasering cofinanciering GLB/NSP LEADER Weerterland en Zuid Limburg € 0,93 mln. Er zijn nog geen concrete aanvragen ontvangen. De afwikkeling van mogelijk nog te ontvangen subsidieaanvragen wordt niet meer in 2024 verwacht;
- uitvoering EU programma All4biodiversity € 0,04 mln. (overige uitgaven (€0,83 mln.) worden geraamd in 2025).

SPUK middelen worden budgettair neutraal (zowel voor de last, als voor de baat) opgenomen in de begroting.

De baten worden per saldo verlaagd met € 0,41 mln.:

- fasering dekking SPUK L25 voedselbossen € 0,45 mln.;
- dekking uitgaven door subsidie EU programma All4biodiversity € 0,04 mln.

Geld (indicator)

Samenvatting

In de langjarige transitieopgave van het landelijk gebied zetten wij in op het versterken van de landschappelijke (kern)kwaliteiten en het versterken van de leefbaarheid via de grote programma's in het landelijk gebied. Dit veelal door het stapelen van doelen. Dit onder andere door versterking van de groenblauwe dooradering en vergroting van het bosareaal. Wij leveren maatwerk en regelingen om initiatieven van vrijwilligers, agrariërs en andere inwoners te stimuleren die gericht zijn op het onderhouden, beheren, beleven en leren van landschap en natuur. Dit o.a. via de doorontwikkeling van het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg, ondersteuning van groene organisaties en het Europees programma LEADER voor Zuid-Limburg en Weerterland. Via de ondersteuning van de grensparken en Nationale parken versterken wij de samenwerkingsprocessen gericht op versterking van de unieke kwaliteiten van de grensoverschrijdende Limburgse landschappen.

Wat willen we bereiken?

1.3. Water

De beken zijn schoon, lopen meanderend door het landschap, zijn ecologisch gezond en passeerbaar voor vissen. De beken kunnen omgaan met langere perioden van droogte en sterke neerslag. Er is weinig wateroverlast vanuit de beken en ze vallen zo weinig mogelijk droog. De natuur en de landbouwgebieden hebben een aanvaardbare last van droogte en er is voldoende grondwater van een goede kwaliteit voor drinkwater, voedselvoorziening, natuur en industrie.

Verder is de Maas veiliger tegen hoogwater en is de ruimtelijke kwaliteit langs de Maas op diverse plekken verbeterd.

Om het bovenstaande te bereiken streven wij deze collegeperiode ten aanzien van Water de volgende doelstellingen na:

- in 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit;
- in 2027 is de Limburgse bodem verbeterd.

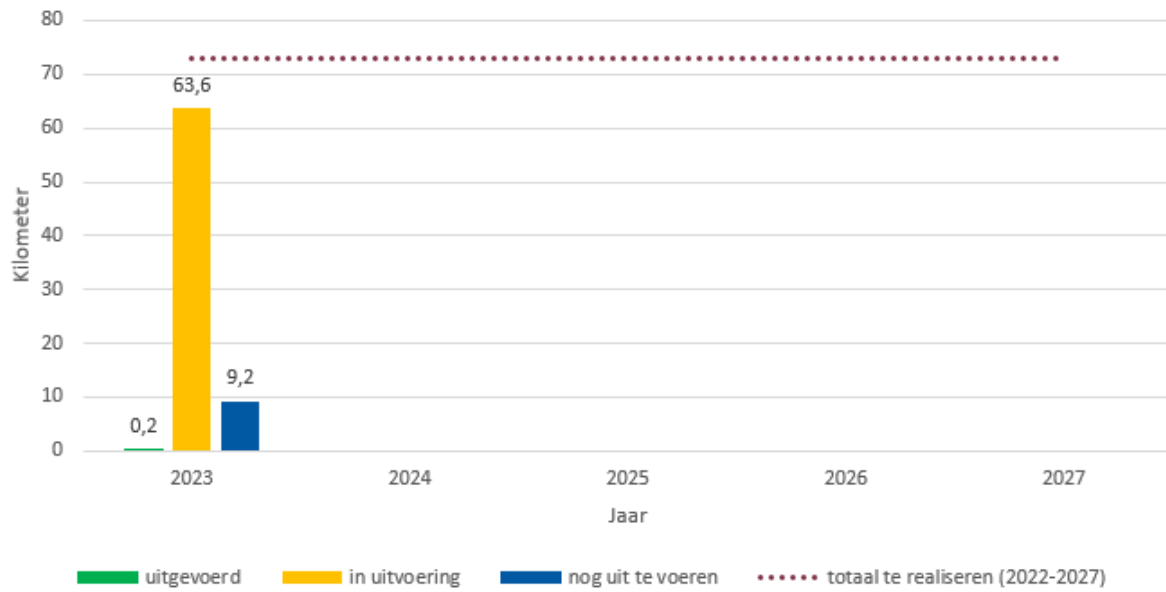
Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren die reeds beschikbaar zijn, zijn hieronder gepresenteerd.

Indicatoren bij 'In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit'

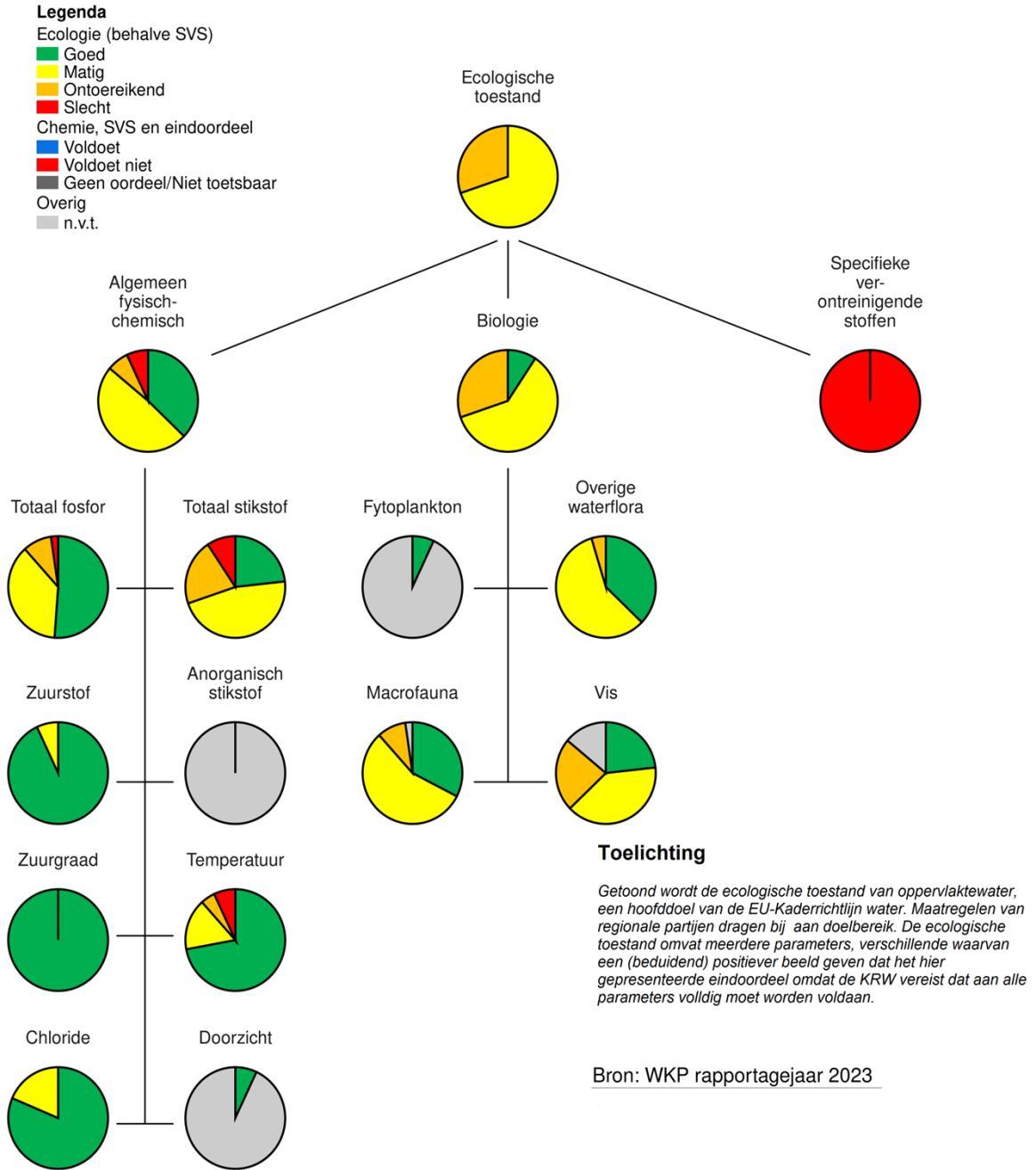
Indicator D_5a: Km beektrajecten of waterlichamen waar de ecologische doelen zijn behaald.
Bron: Data beleidscluster

Kilometer herstelde beek in het kader van de KRW

Indicator D_5d: Ecologische toestand van oppervlaktewater en grondwater (BBV).
Bron: KRW

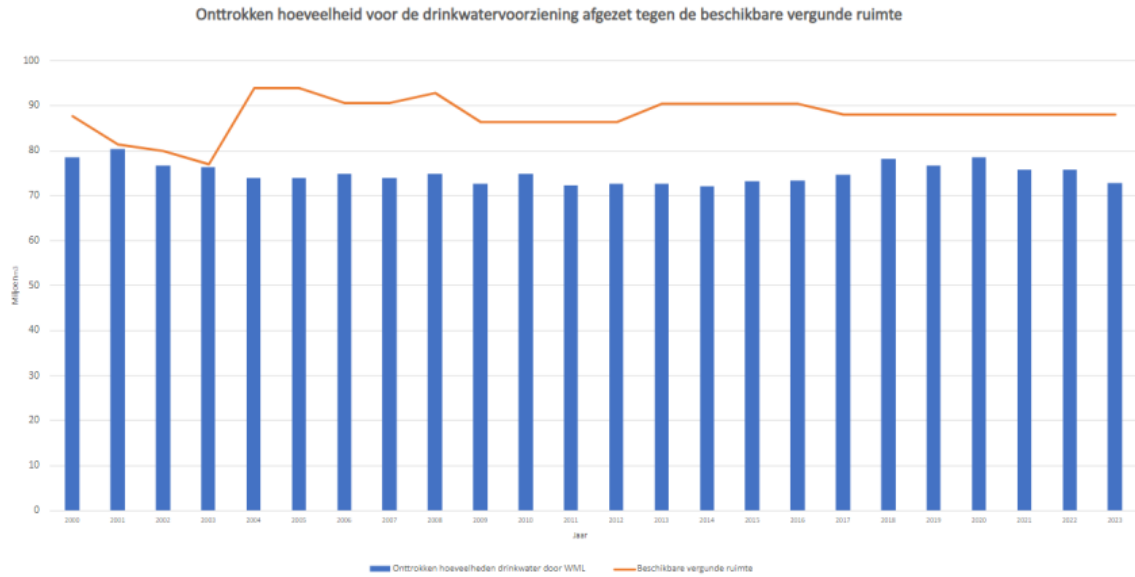
KRW-oordeel rapportagejaar 2023 - voor alle KRW-waterlichamen van waterbeheerder Waterschap Limburg

Indicator D_5e: Onttrokken hoeveelheid voor de Drinkwatervoorziening afgezet tegen de beschikbare vergunde ruimte.

Bron: WML en data VTH

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Indicatoren bij 'in 2027 is de Limburgse bodem verbeterd'

Indicator D_6a: Organisch stofgehalte meten: Mineral Associated Organic Matter (MAOM) in relatie tot Particulate Organic Matter (POM).

Bron: HAS

Organische stofgehalte meten: Mineral Associated Organic Matter (MAOM) in relatie tot Particulate Organic Matter (POM)

*Bij deze indicator hoort de volgende nuancering bij die aangegeven is door Judith van de Mortel (Lector 'Bodem' aan de HAS).
De nuancering luidt:*

Op basis van de handelingen die plaatsvinden binnen een pilot (gericht op bodemvitalisering) kunnen we niet helemaal bepalen wat de geambieerde waarde moet zijn in 2027 vooral niet op organische stofgehalte (OS). Het zou zelfs kunnen zijn dat OS gehalten zakken en dat een beter OS stof beheer juist gaat resulteren in meer bodemleven activiteit en betere performance van de bodem. Het is dus vooral een integrale aanpak om na te gaan of OS verbetering heeft geleid tot een vitalere bodem.

Indicator D_6b: N30-60-90 metingen: Deze meting geeft informatie over de stikstofniveaus in je bodem op verschillende dieptes (0-30 cm, 30-60 cm en 60-90 cm).

Bron: HAS

N30-60-90 metingen

Bij deze indicator hoort de volgende nuancering bij die aangegeven is door Judith van de Mortel (Lector 'Bodem' aan de HAS).

De nuancering luidt:

Op basis van de handelingen die plaatsvinden binnen een pilot (gericht op bodemvitalisering) kunnen we niet helemaal bepalen wat de geambieerde waarde moet zijn in 2027 vooral niet op organische stofgehalte (OS). Het zou zelfs kunnen zijn dat OS gehalten zakken en dat een beter OS stof beheer juist gaat resulteren in meer bodemleven activiteit en betere performance van de bodem. Het is dus vooral een integrale aanpak om na te gaan of OS verbetering heeft geleid tot een vitalere bodem.

Indicator D_6c: Biologische activiteit meten a.d.h.v. phospholipid fatty acids (fosfolipidenvetzuren, PFLA).
Bron: HAS

Biologische activiteit meten a.d.h.v. phospholipid fatty acids (fosfolipidenvetzuren, PFLA)

Bij deze indicator hoort de volgende nuancering bij die aangegeven is door Judith van de Mortel (Lector 'Bodem' aan de HAS).

De nuancering luidt:

Op basis van de handelingen die plaatsvinden binnen een pilot (gericht op bodemvitalisering) kunnen we niet helemaal bepalen wat de geambieerde waarde moet zijn in 2027 vooral niet op organische stofgehalte (OS). Het zou zelfs kunnen zijn dat OS gehalten zakken en dat een beter OS stof beheer juist gaat resulteren in meer bodemleven activiteit en betere performance van de bodem. Het is dus vooral een integrale aanpak om na te gaan of OS verbetering heeft geleid tot een vitalere bodem.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.3.1. Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem

Omschrijving

Wij dragen zorg voor een meer klimaatbestendig watersysteem, dat kan omgaan met droogte en wateroverlast. Daarvoor geven wij samen met het Waterschap Limburg invulling en uitvoering aan het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde waterkwaliteit. Met dit doel houden wij in de ruimtelijke inrichting zoveel mogelijk rekening. Wij verbeteren de waterkwaliteit in onze beken en het grondwater om te voorzien in schoon en voldoende water voor natuur, landbouw, industrie en drinkwater, waarmee wij, binnen onze bevoegdheden, uitvoering geven aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). In Limburg worden maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren zoals de herinrichting van beken, het realiseren van vistrappen, verbetering van rioolwaterzuiveringsinstallaties en het verminderen van riooloverstorten voortgezet. Wij hebben uitwerking gegeven aan het in het coalitieakkoord aangekondigde 'Aanvalsplan waterkwaliteit'. Dit hebben wij toegelicht aan de leden van de Statencommissie LEO en is onderdeel van het op 24 mei 2024 door Provinciale Staten vastgestelde Beleidskader 'Perspectief voor het landelijk gebied'. Het Aanvalsplan is sonderend besproken in de Statencommissie LEO van 7 juni 2024.

De Europese Kaderrichtlijn Water vraagt van ons om uiterlijk in 2027 maatregelen te nemen om aan de waterkwaliteitsdoelen van deze richtlijn te voldoen. Wij zien dat met de huidige inzet het overal bereiken van deze doelen niet zal gaan lukken. Daarom is in het coalitieakkoord een Aanvalsplan waterkwaliteit aangekondigd, zodat wij een maximale inzet leveren om het bereiken van deze doelen dichterbij te brengen. Het aanvalsplan richt zich op die onderdelen waar wij als Provincie het verschil kunnen maken of waar wij vanuit onze positie een relevante bijdrage kunnen leveren.

Wij zetten in het Aanvalsplan waterkwaliteit in op project- en procesondersteuning van gemeenten bij het tegengaan van riooloverstorten, ondersteuning van agrariërs in het toepassen van landbouwmethodes die tot minder uitspoeling leiden, het actualiseren van (lozings-)vergunningen van bedrijven, het afkoppelen van regenwater en het gebruik van het diepe grondwater van de Roerdalslenk. Na de (nationale) ex-ante evaluatie van de KRW zullen wij deze evaluatie gebruiken om het Aanvalsplan Waterkwaliteit waar nodig bij te stellen.

Daarnaast continueren wij de uitvoering van het Provinciaal waterprogramma 2022-2027:

Wij zorgen voor een goede en actuele bescherming van ons grondwater ten behoeve van het drinkwater en het industriewater voor menselijke consumptie (conserven, frisdrank, bier). Wij werken aan betere bescherming van het grondwater voor drinkwater en via verschillende programma's, waaronder het Limburgs programma Landelijk gebied (zie product 1.1.2), aan het verbeteren van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, met name gericht op nutriënten en bestrijdingsmiddelen.

Wij zetten in op goede hydrologische omstandigheden voor onze Natura2000 gebieden die kwetsbaar zijn voor verdroging. Wij voeren onderzoeken uit om maatregelen in beeld te brengen en ondersteunen het nemen van maatregelen om droogte tegen te gaan.

Wij komen de gemaakte afspraken van de Intentieovereenkomst Voldoende Zoetwater, gesloten op 17 november 2022 tijdens de Bestuurlijke klimaatadaptatietafel Limburg, na. Wij voeren een onderzoek uit naar de aanpak van droogte, om zicht te krijgen op de mogelijkheden om waterverbruik te besparen en om het water dat in natte periodes valt, vast te houden voor droge periodes. Zo zorgen wij dat zoveel mogelijk water beschikbaar blijft voor landbouw, industrie, natuur en de drinkwatervoorziening en leveren al deze sectoren een bijdrage aan de aanpak van de droogte. Wij streven er naar om met betrokken partijen een convenant af te sluiten.

Wij willen een goede en actuele bescherming van onze inwoners tegen wateroverlast en overstroming. Wij participeren in het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) om de waterveiligheid voor de Limburgers te verbeteren. Maatregelen ter bevordering van de waterkwaliteit worden in balans gebracht met maatregelen ter beheersing van de waterkwantiteit. Wij maken met onze partners in de Euregio afspraken over inrichting en beheer van het watersysteem.

Rol Provincie: toetser, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag

Kwaliteit

Limburg beschikt over een natuurlijk, veerkrachtig en gezond watersysteem. De beken zijn schoon, lopen meanderend door het landschap, zijn ecologisch gezond en passeerbaar voor vissen. De beken kunnen omgaan met langere perioden van droogte en sterke neerslag. Er is weinig wateroverlast vanuit de beken en ze vallen zo weinig mogelijk droog. De natuur en de landbouwgebieden hebben een aanvaardbare last van droogte en er is voldoende grondwater van een goede kwaliteit voor drinkwater, voedselvoorziening, natuur en industrie.

In 2024 zijn we gestart met de pilot 1000 woningscans, waarbij wateradviesteams inwoners ondersteunen bij het voorkomen van wateroverlast in de woning. We hebben het werkgebiedsplan voor Maastricht-Heuvelland vastgesteld waarin de stroomgebiedsaanpak voor de Geul is opgenomen. In dit gebied zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar concrete maatregelen die de wateroverlast moeten beperken. We starten een subsidieregeling op voor korte termijn maatregelen voor de waterveiligheid.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2024 ondersteunt de Provincie Limburg via eigen middelen en subsidie van het (Rijks) Deltafonds Hoge Zandgronden (DHZ) zowel individuele projecten als gebiedsgerichte uitwerking, waarbij droogte in samenhang met andere doelen wordt aangepakt. De verwachting is dat einde 2024 voor ca 65% van het budget aanvragen zullen worden gedaan.

In 2024 wordt het waterveiliger maken van ons regionaal watersysteem in Limburg voortgezet via het Programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). De Provincie participeert samen met het Waterschap Limburg en de Limburgse gemeenten in dit programma.

Eind 2024/begin 2025 verwachten wij aanvragen van de Limburgse (gemeentelijke) waterregio's voor ondersteuning bij het uitvoeren van klimaatadaptieve maatregelen of bij het stimuleren van beter watergebruik en klimaatadaptatie, vooral in het stedelijk gebied.

In 2024 zijn wij gestart met de uitvoering van het aanvalsplan waterkwaliteit. De middelen daarvoor zijn in de voorjaarsnota voorzien. Wij starten in 2024 de project- en procesondersteuning van gemeenten op om riooloverstorten tegen te gaan en ondersteunen agrariërs in het toepassen van landbouwmethodes die tot minder uitspoeling leiden.

In 2024 hebben wij de eerste tweejaarlijkse voortgangsrapportage van ons provinciaal waterprogramma naar Provinciale Staten gestuurd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem wordt de begroting via deze najaarsnota als volgt bijgesteld.

Binnen product 131 hebben verschuivingen plaatsgevonden van voordelige resultaten op diverse posten naar het budget voor Duurzaam Schoon Drinkwater (DSG). De rijksfinanciering blijft nog uit. Om de lopende monitoring voort te zetten worden tijdelijk eigen middelen ingezet. Totaal € 0,66 mln.

De lasten worden verlaagd met € 30 mln.

- fasering van de bij de voorjaarsnota geraamde middelen voor de subsidieregeling DHZ, € 19,90 mln. Op dit moment is nog geen aanvraag ontvangen. De afwikkeling van de mogelijk nog te ontvangen subsidieaanvragen wordt niet meer in 2024 verwacht. Mochten er alsnog aanvragen binnen komen voor 2024, dan worden deze financieel ook in 2024 afgewikkeld. Het grootste deel van de dekking komt uit de SPUK E87 Deltaplan Hoge Zandgronden;
- fasering van de restantmiddelen van het Waterprogramma 2022-2027, € 0,15 mln. Er worden in 2024 geen uitgaven meer verwacht;
- fasering van de middelen voor de subsidie aan de 4 pijlers voor klimaatadaptatie worden niet meer in 2024 uitgegeven, € 0,85 mln.;
- fasering van de bij de voorjaarsnota geraamde middelen voor Risk factory worden over 4 begrotingsjaren gefaseerd, € 0,75 mln.;
- fasering SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas, € 8,28 mln.
- het budget van € 0,10 mln. voor grondwaterbeheer algemeen wordt in 2024 niet meer uitgegeven en toegevoegd aan de reserve grondwaterbeheer algemeen.

SPUK middelen worden budgettair neutraal (zowel voor de last, als voor de baat), opgenomen in de begroting.

De baten worden verlaagd met € 23,63 mln.

- fasering dekking SPUK E87 Deltaplan Hoge Zandgronden, € 15,35 mln.;
- fasering dekking SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas, € 8,28 mln.

Toevoeging reserve € 0,1 mln.

- aan de reserve grondwater wordt € 0,1 mln. toegevoegd vanuit het budget grondwaterbeheer.

Geld (indicator)

Samenvatting

Wij werken in 2024, in lijn met de doelstelling uit het provinciaal waterprogramma, aan een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde waterkwaliteit. Wij geven uitvoering aan het Aanvalsplan waterkwaliteit om doelen van de Kaderrichtlijn Water dichterbij te brengen. Wij werken toe naar een 'Convenant voldoende zoetwater' waarin wij met alle betrokken partijen maatregelen afspreken om de beschikbaarheid van water te verbeteren. Wij werken aan een betere bescherming van de bronnen voor ons drinkwater. Samen met onze partners in het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg werken wij aan maatregelen om de Limburgers beter voor te bereiden op- en te beschermen tegen wateroverlast en overstromingen. Voor onze grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden onderzoeken wij welke maatregelen genomen kunnen worden om de hydrologische situatie te verbeteren. Wij bekijken samen met de Limburgse partijen hoe wij water en bodem meer sturend kunnen maken in de ruimtelijke inrichting.

1.3.2. Waterveiligheid Maas

Omschrijving

Het beleid van de Provincie Limburg voor waterveiligheid langs de Maas is neergelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en de uitwerking hiervan in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. De Provincie acteert hierin als middenbestuur en gebiedsregisseur. Veel van de verantwoordelijkheden inzake het waterveiligheidsbeleid liggen niet bij de Provincie, maar bij het Waterschap en het Rijk.

In 2024 hebben wij verder bijgedragen aan de hoogwaterprojecten waar de Provincie Limburg aan deelneemt, zoals verschillende dijkverbeteringsprojecten met een brede gebiedsontwikkeling (zoals o.a. Lob van Gennep, Arcen, Well, Thorn-Wessem) en de MIRT-verkenningen Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal.

Kwaliteit

Wij werken als partner door aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de diverse hoogwaterprojecten, waar vaak een complexe opgave voor waterveiligheid integraal wordt opgepakt met gebiedsontwikkeling. Deze complexiteit van de opgaven, de vele belangen die er spelen en de brede publieksparticipatie leiden ertoe dat de planning continu onder druk staat.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De afgelopen jaren is in een aantal hoogwaterprojecten met een bredere gebiedsontwikkeling de nodige voortgang geboekt. Dit is gelukt ondanks de veelheid en complexiteit van de opgaven, alle belangen van verschillende partners die een rol spelen en de brede publieksparticipatie die hierbij wordt opgepakt. Deze voortgang is nodig om uiteindelijk te komen tot een hoogwaterveilige Maasvallei, die ook een hoog niveau kent qua ruimtelijke kwaliteit. De complexiteit van de hoogwaterprojecten leidt ertoe dat niet altijd de voortgang kan worden geboekt die wenselijk is.

In 2024 zijn verschillende projecten een stap verder gebracht en zijn daarin de benodigde besluiten genomen. Een aantal projecten hebben - vanwege hun complexiteit, belangen en publieksbetrokkenheid - niet alle doelen gehaald die oorspronkelijk waren gesteld.

Voor het project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt is medio 2024 een belangrijk besluit (over de financiën) genomen, zodat de planuitwerking kan worden afgerond en de uitvoering kan worden voorbereid.

Voor het project Baarlo - Hout-Blerick is de nodige voortgang geboekt en wordt nagedacht over de invulling van de ruimtelijke kwaliteit, waarvoor wij een financiële bijdrage beschikbaar stellen.

Voor het project Verlaging dam Lateraalkanaal is het gesprek gaande over de concrete invulling van deze ingreep en de wijze waarop dit concreet verwerkt wordt in een adequate financiële afspraak tussen Provincie Limburg en de gemeente Roermond (trekker van dit project).

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product Waterveiligheid Maas wordt de begroting via deze najaarsnota als volgt bijgesteld:

De lasten worden verlaagd met € 2,43 mln.:

- fasering Koploper Oeffelt (MIRT), € 0,45 mln.;
- fasering Dam lateraal kanaal, € 1,50 mln.;
- fasering Systeemmaatregel Baarlo, € 1,00 mln.;
- raming lasten Jachthaven Venlo, € 0,12 mln. vanuit 2025 t.b.v. afroep middelen in 2024;
- raming lasten Verkenningkosten Vierwaarden, € 0,40 mln. vanuit 2025 t.b.v. afroep middelen in 2024.

Doordat de begrotingsraming van een drie tal meerjarige projecten in één begrotingsjaar geraamd is kan een klein oponthoud in de planning (complexiteit en vele belangen) ervoor zorgen dat budgetten door moeten schuiven naar het volgende begrotingsjaar. Dit wil niet zeggen dat geen vooruitgang wordt geboekt binnen het project.

Geld (indicator)

Samenvatting

De Provincie Limburg draagt bij aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit door te participeren in diverse hoogwaterprojecten in, op en langs de Maas, waar naast waterveiligheid ook een bredere gebiedsontwikkeling aan de orde is. Ondanks de geboekte voortgang in een aantal projecten in 2024 is er ook sprake van vertraging in de planuitwerking van een aantal projecten. Dit leidt ertoe dat wij de financiële middelen voor Ruimte voor de Maas bij Oeffelt, Baarlo – Hout-Blerick en Verlaging dam Lateraalkanaal overboeken naar 2025.

1.3.3. Bodemvitalisering

Omschrijving

In het provinciaal coalitieakkoord is onder meer een ambitie opgenomen gericht op vitalisering van de Limburgse bodem. Deze ambitie is vertaald in de navolgende speerpunten:

- door het organisch stofgehalte in de bodem te vergroten zorgen wij voor een groter watervasthoudend vermogen van de Limburgse bodem;
- als Provincie Limburg onderzoeken wij samen met gemeenten hoe wij kringlopen (bijvoorbeeld het hergebruiken van gft-afval) kunnen sluiten om zo het organisch stofgehalte in de Limburgse bodem te vergroten.

Op basis van deze ambitie en speerpunten is in nauwe samenwerking met de Limburgse gemeenten, het Waterschap Limburg en de HAS green academy in Venlo gewerkt aan een plan Bodemvitalisering Limburg (programma BVL). De onderliggende doelstelling is om in 2027 een beter inzicht in de kwaliteit van de Limburgse bodem te hebben en (via pilotprojecten) te komen tot verhoging van het organisch stofgehalte in de bodem en tot vergroting van kennis over te nemen maatregelen. Het plan bevat drie sporen waarlangs het verbeteren van de bodemvitaliteit invulling krijgt:

1. meten = weten, gericht op het zo precies mogelijk verkrijgen van inzicht in de staat van de Limburgse bodem en de beschikbare groene grondstofstromen;
2. pilot projecten, gericht op het in de praktijk beproeven van locatiegerichte maatregelen voor verbetering van de bodemvitaliteit (door middel van organisch stofbeheer);
3. kennisinfrastructuur, gericht op het komen tot een adequate en toegankelijke vorm van deling en borging van kennis en ervaring betreffende bodemvitaliteit en -vitalisering.

Kwaliteit

Resultaat spoor 1: een scherper zicht op en inzicht in het speelveld, hetgeen het mogelijk maakt om zo precies mogelijk te acteren;

Resultaat spoor 2: het opdoen van ervaring en daarmee verkrijgen van (randvoorwaardelijk) inzicht op basis waarvan tot een doelgerichte inzet van instrumenten en middelen kan worden gekomen;

Resultaat spoor 3: een adequate en toegankelijke vorm van deling en borging van kennis en ervaring betreffende bodemvitaliteit en -vitalisering.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Werken aan een betekenisvolle vitalisering van de bodem is een proces van lange adem. Een proces dat vraagt om een bestuursperiode overstijgende aandacht. De uitvoering van het plan kent een cyclisch karakter. Een 0-meting (2025) brengt de precieze staat van de bodem en de kwantiteit, kwaliteit en gebruikswaarde van de groene grondstofstromen in beeld. Op basis van deze 0-meting wordt een advies gegeven over te nemen maatregelen voor de vitalisering van de bodem. Dit advies vormt de grondslag voor de feitelijke interventie. Na deze interventie vindt een 1-meting / 0-meting plaats aan de hand waarvan het resultaat van de genomen maatregelen wordt gemeten, een hernieuwd advies wordt gegeven en een hernieuwde interventie plaatsvindt. In de periode tot voorjaar 2027 wordt deze cyclus per project drie maal herhaald.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product bodemvitalisering wordt de begroting via deze najaarsnota als volgt bijgesteld:

De lasten worden verhoogd met € 0,15 mln. i.v.m. de meerjarige subsidiebeschikking aan de HAS green academy voor de operationalisering van het plan van aanpak bodemvitalisering en de inhuur van een projectcoördinator. De dekking vindt plaats uit de Programmareserve water en bodem.

Geld (indicator)

Samenvatting

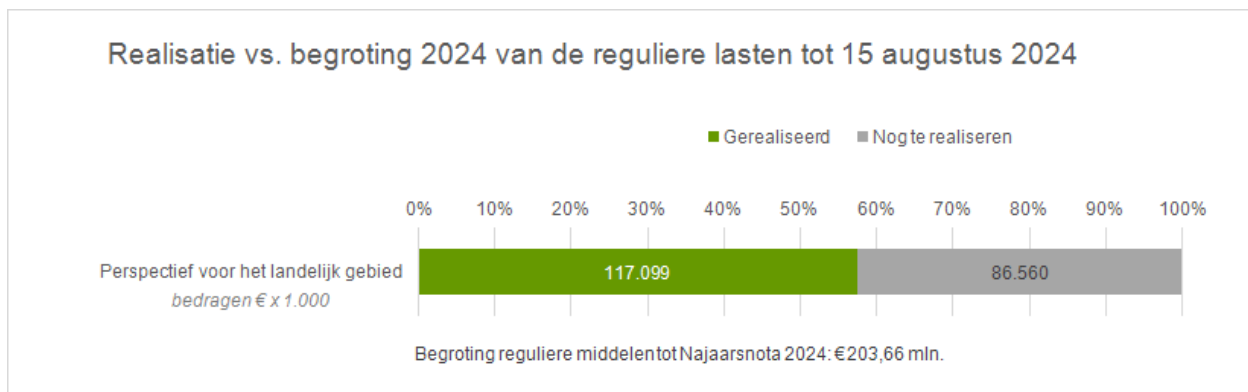
De uitwerking van het plan Bodemvitalisering Limburg is gestart. De projectcoördinator kan geworven worden.

Uitvoering begroting 2024: budgetrealisatie

De lasten van de gewijzigde begroting 2024 voor dit programma tot aan de najaarsnota bedragen € 211,28 mln., bestaande uit € 203,66 mln. reguliere middelen, € 7,31 mln. personeelskosten en € 0,31 mln. kapitaallasten.

In onderstaande grafiek presenteren wij alleen de reguliere middelen vanwege de beïnvloedbaarheid van deze posten. Het betreft de bestedingen en juridische verplichtingen tot 15 augustus (gerealiseerd) en de op dat moment resterende vrije ruimte binnen de vastgestelde budgetten. Onder deze vastgelegde verplichtingen vallen ook de meerjarige projectsubsidies voor de terreinbeherende organisaties. Op dit moment is niet in te schatten welk deel van de verplichtingen door de TBO's (taakbeherende organisaties) zijn uitgegeven omdat wij nog niet beschikken over recente liquiditeitsbegrotingen. Dekking van deze uitgaven vindt plaats vanuit de SPUK Natuur (nr. L16.-fase 1). De looptijd van deze SPUK is verlengd.

Onze voortgangsanalyse geeft aan dat het nodig is om de begroting bij te stellen. Wij faseren € 63,38 mln. van 2024 naar 2025 en verder. Deze faseringen zijn toegelicht bij de beleidsproducten.

De financiële doorlichting en de voorstellen leiden tot een aanpassing van de hier opvolgende 3e W-vraag: Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?

In deze Najaarsnota 2024 wordt de begroting van het programma Perspectief voor het landelijk gebied bijgesteld op basis van de inhoudelijke en financiële voortgang, zoals beschreven in de beleidsproducten en voortgangsinformatie.

De volgende voorstellen zijn opgenomen:

Aanvullend reguliere middelen ad € 1,48 mln. bestaande uit:

- budget voor de uitvoering van het Plan bodemvitalisering ad € 0,15 mln. Deze wordt gedekt uit de programmareserve bodem en ondergrond;
- € 1,06 mln. aanvullende middelen voor de uitvoering van het natuurprogramma 2024 (deels gedekt uit de post onvoorzien, deels resultaat voorgaande dienstjaren)
- aanvullende bijdrage van € 0,27 mln. ten behoeve van Ruimte voor de Maas Oeffelt (indien ook partners aan randvoorwaarden voldoen) ten laste van de post onvoorzien.

Ook zetten wij voor € 3,85 mln. aan specifieke uitkeringen in. Daarnaast wordt voor een bedrag van € 63,77 mln. de fasering van de uitgaven aangepast. De overige lastenstijgingen hebben vooral betrekking op verschuivingen binnen de personele begroting.

Per saldo dalen de lasten met € 55,15 mln. en stijgen de stortingen in de reserves met € 2,48 mln. Het gevolg van deze wijzigingen is dat het begrote uitgavenvolume van de begroting (lasten en stortingen in de reserves) van dit programma daalt van € 217,78 mln. naar € 165,11 mln.

Voor nadere details verwijzen wij naar de toelichtingen op product-niveau bij 'Wat gaan we daarvoor doen?', onderdeel Geld.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Gewijzigde begroting 2024 tot Najaarsnota	Begrotingswijziging Najaarsnota 2024	Begroting 2024 na wijziging
Lasten			
1 Perspectief voor het landelijk gebied			
1.1 Natuur en landschap			
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna			
60470 Exploitatiesubsidie St Het Limburgs Landschap	1.083	0	1.083
60471 Expl subs Natuur en Milieufederatie Limburg	452	0	452
60472 Exploitatiesubsidie IVN	274	0	274
60473 Expl subs Natuurhistorisch Genootschap	116	0	116
60522 Doorberekende personeelskosten	0	2.943	2.943
67630 Rente en aflossing convenantlening	0	378	378
67995 Bijdr proj Ontwikkelopg Natuur onvoorz	-413	0	-413
68167 NL RVO aflossing Groenfonds 30 jarig	2.401	0	2.401
68169 Natuur en landschap SNL monitoring beheer	189	0	189
68170 Natuur en landschap organisatiekosten	2.423	0	2.423
68172 N2000 onderzoeken	764	0	764
68173 N2000 organisatie	803	0	803
68174 Wet Natuurbescherming	1.593	730	2.323
68180 Uitvoeringskosten POP3 uitloop	819	0	819
68181 Natuur en landschap ANLB GLBNSP	3.450	0	3.450
68194 N2000 overige	26	0	26
68573 Doorberekende personeelskosten	1.948	0	1.948
68574 Doorberekende personeelskosten	292	0	292
68673 Actieve soortenbescherming	1.050	-128	922
68675 Aanpak invasieve exoten	315	0	315
68780 Natuurgebiedenbeheer SVNL	9.555	0	9.555
68914 Subsidie vervoer opvang gewonde wilde dieren	0	125	125
69023 Subsidieplafond soorten	449	0	449
69389 Achtervang budgetschuif POP3	0	0	0
69440 Gebiedsontwikkeling Maasheggen	375	0	375
69469 Subsidieregeling invasieve exoten	285	-117	169
69590 Passieve soortenbescherming	35	0	35
69591 Faunaschade en schadepreventie	0	0	0
69611 L16 SPUK Natuur boscompensatie	1.815	-1.715	100
69700 Natuur inclusief naisoleren	630	-610	20
69707 Nadere subsidieregels preventie faunaschade	273	0	273
69724 Natuur en Landschap Beheer OoijenWanssum	169	0	169
69851 Faunabeheereenheid	378	0	378
69859 SPUK L29 Monitoring	128	0	128
69938 Natuurbeheer eigen gronden	250	0	250

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Gewijzigde begroting 2024 tot Najaarsnota	Begrotingswijziging Najaarsnota 2024	Begroting 2024 na wijziging
Totaal 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	31.928	1.607	33.535
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied			
68112 Bijdrage ontwikkelopgave Natuur	6.910	0	6.910
68171 N2000 subsidiebeschikkingen	25.043	-618	24.425
68193 N2000 monitoring	10	0	10
68924 N2000 beheerplannen uitvoering maatregelen	13.206	-11.382	1.824
69065 L7 SPUK Propositie Heuvelland	6.750	-5.890	860
69180 Werkbudget stikstofreductie natuurverbeterin	24	0	24
69463 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	31.230	3.310	34.540
69467 L16 SPUK Natuur onderzoeksprogr	2.748	-751	1.996
69612 L16 SPUK Natuur uitv overig kostprijsverh	8.588	0	8.588
69664 L8 SPUK MGA1 Vergoeding productierechten	1.477	-134	1.342
69689 Doorberekende personeelskosten	2.352	0	2.352
69694 L34 SPUK RPML proceskosten 2024	0	2.633	2.633
69712 L25 SPUK Versnelling transitie land gebied	12.242	-8.900	3.343
69830 L8 MGA1 koopsom opstallen vrijgesteld	9.623	634	10.257
69832 L8 MGA1 vergoeding sloopkosten belast	2.461	-301	2.160
69852 L8 MGA1 vergoeding zonnepanelen belast	370	146	516
69895 L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting	450	0	450
69961 Cofin GLBNSP samenw integr gebiedsontwikk	46	-46	0
Totaal 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	123.530	-21.299	102.231
1.1.3 Landschap			
60518 All4Biodiversity EU Life	0	40	40
68127 Maasgaard	1.076	0	1.076
68166 POP3 Leader subsidies	11	0	11
68586 Leasetermijnen wagenpark PLA	6	0	6
68596 Brandstof wagenpark PLA	2	0	2
68676 Grensparken	220	0	220
68856 Bijdr proj Ontwikkelopg Natuur onvoorz	-11	0	-11
69197 Nota Landschap verbindt Limburg	300	-68	232
69269 POP3 Leader organisatiekosten	0	0	0
69648 Subsidieregeling landschapselementen	1.468	-1.468	0
69649 L25 SPUK Quick wins bv voedselbossen	761	-685	77
69690 Doorberekende personeelskosten	877	0	877
69782 Landschapsbeheer	1.000	0	1.000
69849 Cofin GLBNSP LEADER Weeterland en ZLimburg	925	-925	0
Totaal 1.1.3 Landschap	6.633	-3.105	3.528
Totaal 1.1 Natuur en landschap	162.091	-22.797	139.294
1.2 Land- en tuinbouw			

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Gewijzigde begroting 2024 tot Najaarsnota	Begrotingswijziging Najaarsnota 2024	Begroting 2024 na wijziging
1.2.1 Land- en tuinbouw			
68007 Doorberekende personeelskosten	31	-31	0
69226 LLA1a Missiegedreven innoveren Sector	0	0	0
69230 LLA4 Grensoverschrijdend verbinden	0	0	0
69658 Uitvoeringskosten GLBNSP	0	0	0
Totaal 1.2.1 Land- en tuinbouw	31	-31	0
Totaal 1.2 Land- en tuinbouw	31	-31	0
1.3 Water			
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem			
60507 Duurzaam Schoon Grondwater 2024	0	664	664
63422 Meetnetten grondwaterkwaliteit	52	0	52
64081 Oppervlaktewater algemeen	285	0	285
65689 Grondwaterbeheer algemeen	637	-166	470
66046 Grondwatermonitoring	541	0	541
67990 Deltafonds Limburg	649	-195	454
67991 POP3water	0	-108	-108
68060 Doorberekende personeelskosten	572	0	572
68571 Doorberekende personeelskosten oppervlaktew	195	0	195
68572 Doorberekende personeelskosten grondwater	390	0	390
68927 Leasetermijnen wagenpark Water	26	-1	25
68928 Brandstof wagenpark Water	7	1	8
68948 DU Grondwaterbeschermingsgebieden	297	-297	0
69288 Waterprogramma 20222027	225	-151	74
69642 Fysieke invest POP3 integraal water par 2a	0	-1	-1
69739 Klimaatadaptatie	851	-851	0
69856 E87 SPUK Subsidie Deltaplan Hoge Zandgronden	19.904	-19.904	0
69864 SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas	12.729	-8.280	4.449
69866 L31 Duurzaam Schoon Grondwater	800	0	800
69949 Aanvalsplan waterkwaliteit	400	0	400
69999 Subsidie riskfactory	1.000	-750	250
Totaal 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	39.559	-30.039	9.520
1.3.2 Waterveiligheid Maas			
65052 Procesmiddelen Maasdal	125	0	125
67349 MP Voorfinanciering hoogwatermaatregelen	1.500	-1.500	0
67946 Kapitaallasten	307	0	307
68041 Doorberekende personeelskosten	653	0	653
68907 Koploper Oeffelt MIRT	450	-450	0
69359 Systeemmaatregel Well	4.000	0	4.000

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Gewijzigde begroting 2024 tot Najaarsnota	Begrotingswijziging Najaarsnota 2024	Begroting 2024 na wijziging
69361 Systeemmaatregel Baarlo	1.000	-1.000	0
69617 Procesmiddelen verkenningfase WRL	365	0	365
69663 Systeemmaatregel ThornWessem	500	0	500
69840 Jachthaven Venlo	124	124	248
69957 Verkenningkosten Vierwaarden	396	396	791
Totaal 1.3.2 Waterveiligheid Maas	9.420	-2.430	6.990
1.3.3 Bodemvitalisering			
69953 Bodemvitaliteit	175	150	325
Totaal 1.3.3 Bodemvitalisering	175	150	325
Totaal 1.3 Water	49.154	-32.320	16.834
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	211.276	-55.147	156.128
Totaal Lasten	211.276	-55.147	156.128
Baten			
1 Perspectief voor het landelijk gebied			
1.1 Natuur en landschap			
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna			
69611 L16 SPUK Natuur boscompensatie	1.815	-1.715	100
69859 SPUK L29 Monitoring	128	0	128
Totaal 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	1.943	-1.715	228
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied			
60534 Provinciefonds Uitvoering Lbv en Lbvplus	0	15	15
69065 L7 SPUK Propositie Heuvelland	3.932	-3.431	501
69463 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	31.230	3.310	34.540
69467 L16 SPUK Natuur onderzoeksprogr	2.748	-751	1.996
69612 L16 SPUK Natuur uitv overig kostprijsverh	8.588	0	8.588
69664 L8 SPUK MGA1 Vergoeding productierechten	1.477	-134	1.342
69694 L34 SPUK RPML proceskosten 2024	0	2.633	2.633
69712 L25 SPUK Versnelling transitie land gebied	12.242	-8.900	3.343
69830 L8 MGA1 koopsom opstallen vrijgesteld	9.623	634	10.257
69832 L8 MGA1 vergoeding sloopkosten belast	2.461	-301	2.160
69852 L8 MGA1 vergoeding zonnepanelen belast	370	146	516
69895 L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting	450	0	450
Totaal 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	73.122	-6.780	66.343
1.1.3 Landschap			
60518 All4Biodiversity EU Life	0	40	40
69649 L25 SPUK Quick wins bv voedselbossen	511	-567	-56
Totaal 1.1.3 Landschap	511	-527	-16
Totaal 1.1 Natuur en landschap	75.576	-9.021	66.555
1.3 Water			

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Gewijzigde begroting 2024 tot Najaarsnota	Begrotingswijziging Najaarsnota 2024	Begroting 2024 na wijziging
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem			
63172 Opbrengst grondwaterheffing	1.104	0	1.104
69856 E87 SPUK Subsidie Deltaplan Hoge Zandgronden	15.348	-15.348	0
69864 SPUK E102 Beekdalen zijrivieren Maas	12.729	-8.280	4.449
69866 L31 Duurzaam Schoon Grondwater	800	0	800
Totaal 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	29.981	-23.628	6.353
Totaal 1.3 Water	29.981	-23.628	6.353
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	105.557	-32.649	72.908
Totaal Baten	105.557	-32.649	72.908
Saldo van baten en lasten	-105.718	22.498	-83.220
Stortingen			
1 Perspectief voor het landelijk gebied			
1.1 Natuur en landschap			
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna			
60554 Toevoeging reserve DU OoijenWanssum	0	0	0
Totaal 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	0	0	0
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied			
60552 Toevoeging reserve N2000	0	2.380	2.380
69770 Toevoeging PR Landbouw	0	0	0
Totaal 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	0	2.380	2.380
Totaal 1.1 Natuur en landschap	0	2.380	2.380
1.3 Water			
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem			
60721 Toevoeging aan reserve Grondwaterbeheer	0	100	100
69771 Toevoeging PR water en bodem	4.000	0	4.000
Totaal 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	4.000	100	4.100
1.3.2 Waterveiligheid Maas			
69958 Toevoeging reserve waterveiligheid Limburg	2.500	0	2.500
Totaal 1.3.2 Waterveiligheid Maas	2.500	0	2.500
Totaal 1.3 Water	6.500	100	6.600
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	6.500	2.480	8.980
Totaal Stortingen	6.500	2.480	8.980
Onttrekkingen			
1 Perspectief voor het landelijk gebied			
1.1 Natuur en landschap			
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna			
67548 Aanwending reserve Natuur	4.757	0	4.757

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Gewijzigde begroting 2024 tot Najaarsnota	Begrotingswijziging Najaarsnota 2024	Begroting 2024 na wijziging
69706 Aanwending reserve DU OoijenWanssum	161	0	161
Totaal 1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	4.918	0	4.918
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied			
69520 Aanwending reserve N2000	25.043	2.380	27.423
69541 Aanwending reserve DU bodemsanering	24	0	24
Totaal 1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	25.066	2.380	27.446
1.1.3 Landschap			
67551 Aanwending reserve N2000	2.380	-2.380	0
Totaal 1.1.3 Landschap	2.380	-2.380	0
Totaal 1.1 Natuur en landschap	32.364	0	32.364
1.3 Water			
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem			
60500 Aanwending reserve Waterveiligheid Limburg	1.000	0	1.000
69948 Aanwending PR water en bodem	400	0	400
Totaal 1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	1.400	0	1.400
1.3.2 Waterveiligheid Maas			
69932 Aanwending algemene reserve vrije deel	2.500	0	2.500
69959 Aanwending reserve waterveiligheid Limburg	520	520	1.039
Totaal 1.3.2 Waterveiligheid Maas	3.020	520	3.539
1.3.3 Bodemvitalisering			
69954 Aanwending PR water en bodem	175	150	325
Totaal 1.3.3 Bodemvitalisering	175	150	325
Totaal 1.3 Water	4.595	670	5.264
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	36.959	670	37.628
Totaal Onttrekkingen	36.959	670	37.628
Saldo mutatie reserves	30.459	-1.811	28.648
Resultaat	-75.260	20.688	-54.572

1. Perspectief voor het landelijk gebied